

Rövid életrajzi adatok

1908. május 20-án születtem Kisköcsk községben, Vas megyében. Győrött nevelkedtem.

Már középiskolás éveim alatt is festettem. 1924–25-től rendszeresen részt vettem Győrött a [Képzőművészeti](#) Társulat kiállításain. Egy ízben Budapesten is kiállították egy művem a Nemzeti Szalonban a vidéki művészeti egyesületek kiállításán.

Borsos Miklós megajándékozott a Lehel-féle Gulácsy-monográfiával. Ez pályám döntő eseménye, mert Gulácsy hatása sokáig tükröződött munkáimban, sőt romantikus lelki beállítottsága egész életemre kihatott.

1928–33-as években Rudnay Gyula tanítványa voltam a Képzőművészeti Főiskolán. De ekkor (titokban) futurista és más akkor „modern” kísérletekkel foglalkoztam. Sokat jártam múzeumokba, és a főiskola és a Szépművészeti Múzeum könyvtárában tájékozódtam. Fő szellemi táplálékom a Cahiers d'Art című folyóirat reprodukciós anyaga volt. Rudnayból áradt a művészet romantikus szeretete. Itt találkoztunk.

Schreier András barátom és kollégám elvitt rokonához, Vágó műépítészhez. Gyönyörű gyűjteményében sok eredeti Gulácsyt láthattam. Schreier bemutatta munkáimat Gara Arnoldnak, Gulácsy barátjának. Tőle kaptam az első biztatást. Mindez együtt hozzájárult ahhoz, hogy Gulácsy hatása elmélyüljön bennem.

1930-ban Horváth Árpád barátommal ketten Németországban utazgattunk. Nagy múzeumokat, Nolde és Barlach kiállításokat láttam. Itt vettem első Picasso könyvemet. Kissé megnyílt előttem a világ. Hazajövet sok élmény vált képpé. Közülük néhány ma is megvan. Szívesen mutogatom ezeket a munkáimat. Ma is tartom értük a hátamat.

Jelentkeztem Vaszary Jánosnál, aki felvett a tanítványai közé. De mégsem iratkoztam át. Ma sem tudom, miért.

Nyaranta hazajártam Győrbe festeni. Győr külvárosai, főleg a Cigánylapos volt a műtermem. Itt tanultam a legtöbbet.

1933-ban volt az első önálló kiállításom Keszthelyen, egy szálloda nyitott teraszán, szemben a Balatonnal. 1933–34-ben Kandó László tanítványa lettem. Írók, zenészek voltak a barátaim. Budapesten a Sas utcai műtermemben alakult és ülésezett a ~~<z-Argonauták>~~ [TÓTH ÁRPÁD](#) irodalmi társaság.

Fiatalon nősültem. Alkalmazott grafikával, plakát és könyvcímlap-tervekkel, merkantil jellegű kiállítási grafikával iparkodtam pénzt keresni. Ez rövidebb-hosszabb időre elvont a festéstől. Csökönyösen mindig újra elkezdtem festeni. Ilyenkor mindent, mindig újra kellett kezdenem. Mindig újra tanulmányokat csináltam, aztán megint a kenyérkereső munka következett.

Weöres Sándor, mikor Pesten volt, nálam lakott. Nagyon sok verse született az én műtermemben. Sok közös tervünkből, kevés valósult meg. Írók, művészek jártak hozzánk. Éjszakákon keresztül vitatkoztunk, beszélgettünk. Ezek az évek látszólag terméketlenek számomra, mert a sok megélhetési munka közben, a természetelvű tanulmányok között félbemaradt kísérleteim voltak. De ez a szellemi légkör, ami körülvett, mint anyaggyűjtő erő fontos számomra, és évek múlva termékenyítőként jelentkezett a festészetemben. Ekkor ismertem meg Hamvas Bélát. ~~<Misztikus tudásából sokat merítettem.>~~

1947-ben másodszor nősültem. A Zeneakadémia Kamaratermében működő Vígopera scenikusa voltam.

Dr. László Gyula professzor meghívására részt vettem a Magyar Nemzeti Múzeum nagy történeti kiállításának a munkálataiban. Ezt nagyon sok önálló múzeumi megbízatás követte. Sokat dolgoztam a Néprajzi Múzeumban. Itt fedeztem fel a természeti népek művészetét. A Nemzeti Múzeumban múzeumi hitelességgel másoltam kitűnő színes fényképek alapján az altamarai ember műveit, sok ősművet, afrikai sziklarajzokat, a Néprajzi Múzeumban afrikai műveket másoltam. A kiállítások rendezése közben az anyag válogatásánál, rendezés közben a műtárgyak egyenkint a kezemben voltak. Festő számára ezek nagyon alapos népművészeti tanulmányok. A néprajz elemeit meg kellett tanulnom, azóta sokat olvastam az itt tanultakhoz. Hogy mindez érzékenyen befolyásolja a művészetemet, nagyon is természetes. Nálam a népi művekből sugárzóan, egyenes úton jutott el a népi ihletés a festészetemig, nem idegen művészek, művek, reprodukciók útján, idegen művek hatásaként. FONTOS!

[2. o.]

Később dr. Keresztury Dezső meghívására a Széchényi Könyvtár irodalmi és zenetörténeti kiállításain dolgozhattam. Hosszú sorozata következett ekkor a kiállítási megbízásoknak. Keresztury és tudós társai, a múzeumi munkák professzorainak szellemi közelsége, a megismert tárgyi anyag távlatomat bővítette. Dolgoztam a Tudományos Akadémián, három nagy magyar könyvkiállításnak voltam művészeti rendezője. Ezek a nagyon

magas igényű megbízások akadályoztak ugyan a festésben, de mint anyaggyűjtő tényezők mai pikturámnak alapjai.

1958–1959-es években általános iskolában mint rajztanár működtem. A rajzpedagógia melegen érdekelt. Én látni tanítottam, a gyerekektől látni tanultam. A tanítás fizikailag módfelett kimerített, mégis ennek köszönhetem, hogy újra és végérvényesen festőnek tudhatom magam. Egyidőben képzőművészettel és alkalmazott grafikával (reklámgrafikával) képtelenség foglalkozni. Mindkettőhöz teljesen más szemlélet kell. Lehetetlenség a művésznek állandóan „átállítani” magát. A tanítás kegyetlenül kimerítő, időt rabló foglalkozás, de a rajzpedagógus a tanítással egyidőben képzőművészeti légkörben is élhet. Kizárólag energia kérdése, hogy a pedagógia mellett születnek e műtárgyak is. Érdekes, hogy mióta mint tanár nyugállományban vagyok, tehát sokkal több időm marad a festésre, nem tudok mennyiségben többet festeni, csak a fejlődésem üteme gyorsult meg.

Reklámgrafikus éveimben és a múzeumi munkák idején sem mondtam egy pillanatra sem le a festészetről. Kiállításokon is szerepeltem.

1959-ben Szervánszky Jenő barátom műtermében állítottunk ki harmadmagammal. Itt mutattam be először szürrealista jellegű képeket, majd 1962-ben ugyancsak két barátommal együtt a XIII. kerületben volt kiállításunk, ahol én teljesen szürrealista képekkel szerepeltem. 1962-ben Szombathelyen régi, természetelvű balatoni akvarelljeimből volt önálló kiállításom.

1963-ban Budapesten a Fényes Adolf teremben volt az első nagyobb önálló kiállításom. Az akkor „formalizmusnak” tartott műveim miatt nagyon izgalmas zsűrizésen estem keresztül. D. Fehér Zsuzsa és Supka Magdolna védelmezték meg műveimet. Segítségüket sohasem fogom elfelejteni.

1965-ben az Országos Pedagógus Kiállításon, 1966-ban a keszthelyi Balatoni Tárlaton vettem részt. 1966-ban Dr. Haitsch Géza tartott művészetemről vetített képes előadást a XIV. kerületi Tanács Népművelési Osztálya rendezésében.

1967-ben önálló kiállításom volt a Kulturális Kapcsolatok Intézete Dorottya utcai kiállítóhelyiségében.

1967-ben volt az első önálló külföldi kiállításom Oldenburgban, az Ursula Wendtorf Galériában, majd Delmenhorstban a Pro Arte Galériában. 1968-ban részt vettem Wilhelmshavenben az új Kunsthalle nyitó „Künstler des 20. Jahrhunderts” című kiállításán. Ezen a kiállításon csak német múzeumoktól és magángyűjteményektől kölcsönzött műveket állítottak ki.

1968-ban zártkörű grafikai bemutatóm volt Budapesten Dr. Balla László rendezésében. Ugyanezen évben a Hazafias Népfront rendezte meg önálló kiállításomat. Részt vettem a Műcsarnok, a Népfront, a Pedagógus művészek kiállításán.

1969-ben a Kunsthalle Bielefeld „Künstler aus Ungarn” című kiállításán szerepeltem.

1970-ben a Műszaki Egyetem Diákkollégiumában volt önálló bemutatkozásom. Részt vettem több csoportos kiállításon, majd a Mezőgazdasági kiállítás Vízügyi Dokumentációs Központ pavilonjában hat darab, egyenkint nyolc négyzetméteres festett üvegablakomat mutatták be.

1971-ben részt vettem a Műcsarnok „Új művek” kiállításán.

1971-ben a Fészek Klubban volt önálló kiállításom és ugyanott részt vettem 1971-ben a „Bartók a képzőművészetben” című kiállításon.

Közben külföldön is jártam. Voltam kétízben Franciaországban. Strasbourg és környékén. Láttam az Isenheimi oltárt és a Ronchampi Kápolnát. Jártam Provance-ban és a francia Riviérán. Nagy Picasso-gyűjteményeket, Léger múzeumot, gyűjteményes Rouault-kiállítást láttam. Kandinszky nagy gyűjteményes életmű kiállítását. Bázelen a modern múzeumot; voltam Ausztriában <...>, láttam a nagy Bécsi Múzeumokat, Nyugat-Németországban az antik és modern gyűjteményeket. A Nagy Holland Múzeumok remekműveit, Rembrandtot és H. Bosch összegyűjtött életművét egy csodálatos kiállításon **HOLLANDIÁBAN CHERTOGENBOSCH-ban.**

[3. o.]

Nagy gyűjteményes kiállítást láttam Kölnben Chagall műveiből. Németországban és Hollandiában döbbenetes néprajzi gyűjteményeket. Olaszországban eljutottam a csizma sarkáig. Két Biennálét láttam. Velencében, Rómában, Firenzében, Tarantóban, Pompeiben, Padovában megcsodálhattam a nagy olasz mestereket. Két nagy Max Ernst kiállítást láthattam, és Hollandiában közelről megismerkedhettem Van Gogh remekműveivel. De ez a felsorolás hosszú ideig tarthatna, és még mindig kimaradna sok minden, amit nem illik kihagyni.

Festékanyagom a tojástempera. Azért nyúltam ehhez a legmerevebb és legnehezebben engedelmessé anyaghoz, mert a véletlenségeket nem szeretem. Minden ecsetvonással magam akarok megküzdeni. De ez a festékanyag a legtartósabb. Munkáimat pedig színekre építem.

Ankétokon, vitaesteken gyakran támadnak műveim szépségtartalma miatt. Ezt a vádat mindig szívesen vállaltam. Sőt elismerem, nekem mindig elsőrendű szándékom, hogy munkám mennél szebb legyen. De nem öncélú, csupán szép művek teremtése az igyekezetem. A szép külső mellett sok egyéb tartalmi mondanivalóm is van. Ha a kitűzött célt elérem, csak néhány kép idejéig időzök el, az a probléma, amit már sikerült megoldanom, már kevésbé érdekel. Mindig új feladatot tűzök magam elé. Ilyen az alkatom.

Legfontosabb ihletőm a zene.

Jürgen Weichardt német művészettörténész a Frankfurter Allgemeine Zeitung hasábjain többek között ezt írja velem kapcsolatban: „...művei inkább figyelmeztetésként foghatók fel, hogy a realitás iszonyatai közepette ne feledkezzünk meg a poézis varázsáról.”

A természetet nem másolom, eggyé válok vele.

A jelenségekben rejlő igazságot keresem. A romlatlan szépet. A létnek azt a paradicsomi arcát szeretném megmutatni, ami ha nem lenne, nem is volna érdemes élni. Azt az örök humánusmot, ami minden igaz küzdelmet igazol.

Illés Árpád
1971. április.

Zene mellett festek! Ez egyik legfontosabb tudnivaló rólam.

1971-re két nagy meghívásom van, egyik a Debreceni „Déri” múzeum, a másik Győr város. (700 éves évfordulója alkalmával kívánja megrendezni az én tárlatomat, családom apai és anyai ágon 300 éve győri – indokolt, hogy a 700 éves évforduló alkalmával engem szerepeltessenek. A debreceni kiállítás már elmaradt.

A győri talán lehetséges lesz. Ígéretet kaptam rá!

A nyilvánvaló elgépeléseket, ékezeteket javítottuk, jelölés nélkül.

kék = utólagos betoldás

piros = utólagos betoldás, javítás

aláhúzás = ahogy az eredetiben

aláhúzás = ahogy az eredetiben

A gépirat átírását Hoffmann Gizella készítette 2013. június 14-én.